

Listéra

1 - 1992

TELEMARK BOTANISKE FORENING

ADRESSER OG TELEFONER:

.....

POSTBOKS: Telemark Botaniske Forening, Postboks 625, 3901 Porsgrunn.

POSTGIROKONTO: 0806 3272788

FORMANN: Karl S. Eriksen, Badevn. 6, 3970 LANGESUND.
Tlf.: 03 - 97 31 45

KASSERER: Olaf Svendsen, Enggravtunet 12, 3711 SKIEN.
Tlf.: 03 - 50 05 91

SEKRETÆR: Priscilla Hansen, Borgetun 46, 3711 SKIEN.
Tlf.: 03 - 50 13 96

STYREMEDLEM: Bjørn Erik Halvorsen, Utsikten 9,
3911 PORSGRUNN.
(og formann i turkomitéen) Tlf.: 03 - 55 42 57

STYREMEDLEM: Roger Halvorsen, Safirvn. 41, 3931 PORSGRUNN
Tlf.: 03 - 51 25 57

FLORA-ATLAS: Kjell Thowsen, Gartnerløkka 15, 3700 SKIEN.
.....

ISSN 0801 - 9460

I redaksjonen:

Charlotte Bakke, Bjørn Erik Halvorsen, Roger Halvorsen, Anne Vinorum,
Thor Wiersdalen.

Forsidebildet:

Stormjølke, *Epilobium hirsutum L.*, er de siste åra funnet flere steder langs kysten av Telemark. Seinsommeren 1992 ble arten funnet på Østre Rauane, helt ytterst i Kragerøskjærgården.

Foto: Roger Halvorsen.

REDAKSJONELT.

Å lage et nytt nummer av *Listera* kan av og til by på vansker. Redaksjonen er valgt for å redigere stoff som kommer inn, men her kan det av og til være vanskelig å være redaksjon. Slik er det trolig i mange foreningsblad. Normalt er det ikke redaksjonens oppgave å skrive et blad som *Listera*. Det er et medlemsblad hvor det skal presenteres et bredest mulig spekter av stoff, fra fagartikler av forskjellig karakter og vanskelighetsgrad, via naturopplevelser til frie ytringer om det som rører seg i foreningen.

Mange venter på *Listera*, men det er få som gjør noe med det ved å bidra med stoff. Redaksjonen sitter på en del stoff som i sin tid ble sendt oss på oppfordring fra gjester foreningen har hatt. Tanken var da at dette stoffet skulle brukes til et "jubileums-*Listera*" på 10-årsdagen. Slik ble det ikke, bl.a. fordi flere av de ønskede bidragsyterne lot vente på seg selv om de hadde sagt ja. Stoffet som til nå er mottatt, er nok til et eget hefte av *Listera*, men dette ville ikke bli det som var tenkt, og undertegnede som sitter på stoffet, mener at det ville være fint å få bredest mulig dekning når gjester likevel hadde sagt ja.

Ellers må det sies at redaksjonen ikke har vært flinke nok til å velge seg den ansvarlige redaktør som har ansvar for å få fortgang i arbeidet med bladet. Det er vel trolig at det blir gjort på framtidige årsmøter eller i redaksjonen. Det er vel også trolig at redaksjonen vil komme til å velge en annen arbeidsform framover. Det vil kanskje være mer fornuftig å be folk om å skrive litt i bladet enn at vi sitter og venter på at stoff vil falle ned i fanget på oss. Selv om noen vil si ja og likevel ikke kommer med stoff, er det å håpe på noen vil holde slike avtaler. Så får redaksjonen forsøke å ha med faste spalter med nye funn og annet som kan følges opp. Vi kan f.eks. bruke mer stoff fra sommerens ekskursjoner og andre turer i større grad, og vi kan klippe en del fra andre tidsskrifter for å se hva som rører seg i andre botaniske miljøer.

Det var sytinga!

Som dere nå ser, har *Listera* igjen endret form. Vi har latt oss fange av dataalderen, og *Listera* skrives nå på data. Dette letter arbeidet med både redigering og korrektur og gir derved redaksjonen større frihet. Vi mister den fine jevne skrifta som vi kjenner fra tidligere nummer og rett høyremarg, men slik vi har lagt opp arbeidet nå, er likevel å foretrekke.

Som dere ser har vi også forsøkt oss på fargetrykk på forsida, og vi håper at dette kan bli framtida for *Listera*. Vi trykker da framsida til to hefter om gangen, slik at det hele kan gjøres billigere. Kan hende vil det framover være mulig å trykke fire framsider, men her er problemet at vi trenger en forside som har litt bakgrunn i innholdet.

Vi er ellers svært interesserte i å få litt tilbakemelding på hvordan *Listera* nå er og hvordan dere ønsker bladet, - ja, for dere ønsker vel å ha et foreningsblad?

Vi er allerede nå godt i gang med andre heftet for 1992, og vi håper at vi framover skal kunne klare å gjøre det bedre med hensyn til de påtenkte to heftene i året.

Redaksjonen.

Ole Gabriel Lima til minne.

Ole Gabriel er borte. En vegg er falt ut for alle oss som regnet han inn blant hjertenære venner. Gråten tar oss av sorg over tapet, rister i oss og forteller sitt tydelige språk om at det er ting i livet vi ikke kan styre over. "Jeg vet at mennesket ikke selv kan rå for sin vei," slår Jeremias fast, og vi får bare til trøst det gamle ordet: "Det er trøyst i sams saknad." Og slik blir det kanskje? Så får gråten heller ta oss i glede over at vi har kunnet regne Ole Gabriel blant dem som vi fikk lov til å lære å kjenne med stor glede, blant de trofaste, blant hedersmennene.

Et aktivt liv er over. Levende interesse for det gamle, for slekter og for naturen er noen av de mange tinga som Ole Gabriel vil huskes for blant dem som møtte han der slike ting ble tatt

opp. Andre vil huske han for hans omsorg for andre mennesker. Etter lange arbeidsdager i fjøset og med tusen andre gjøremål på gården i Madlalia dukket han opp sammen med kona Liv hos venner og kjente rundt om, gjerne hos dem han visste trengte å få besøk. Det var aldri av plikt, for han følte selv stor glede ved å omgås mennesker. Og det var aldri mangel på ting å snakke om når han kom, for interessene var mange og kunnskapene store om det som rørte seg i Jærregionen. Når han så etterpå fortalte om sine besøk, særlig hos sine eldre venner, sa han alltid: Det er en så fanatisk person! Og så fortalte han gledesstrålende om historier og ting som var brakt på bane. Han var flink til å lytte, og slik ble han selv som han ofte karakteriserte alle dem han besøkte eller fikk besøk av: - fantastisk! "Hei, det er meg," lød det i telefonen, og en kunne sette seg ned, lytte til nytt om dette og hint og trives en stund.

Hjemmet i Madlalia har vært et møtepunkt for mange. I Håvamål står det å lese et ord som i alle år ser ut til å ha vært Liv og Ole Gabriels rettesnor:

Eld han tarv
som inn er komen
og om kne kulсар.
Til mat og klede
den mann har trong
som har i fjell fare.

Her har hjertedøra alltid stått åpen for gjester, og selv om arbeidsdagene noen ganger må ha vært lange og tunge, så var det sjelden at det ikke passet. Og når en så gikk derfra, etter et besøk hos en hedersmann og hans familie, var man alltid glad til sinns.

Vi som lærte Ole Gabriel og Liv å kjenne både som blomstervenner og som hjertevenner, vil huske mannen som mer enn han som var med og stiftet botanisk forening i Rogaland og fant sjeldne blomster på nye steder, mer enn han som deltok aktivt i ættesogelaget og tok et tak i arbeidet med arboretet. Harry Martinson skrev en gang om den vesle skogstjerna som vel knapt er kjent for å være kravfull:

Skogstjärnorna frodas aldrig.
De bara reder sig
med karg nätthet i mossan
De är spensliga,
men veta ingenting om den söta vekhet
du vill tillskylla sommaren.
Det spensligas bestämdhet
är inte mindre än ekens.

Ole Gabriel ruvet som en eik i vennekretsen, stø og fast. Men hans framferd var som Harry Martinsons skogstjerner. Han fant seg tilrette og gjorde det karrige rikt for alle oss andre. Han fylte sine omgivelser med glede, og fant han ikke roser i karrigheten, så plantet han dem for oss. Han var likevel aldri redd for å føre fram meningene sine når han følte det var på sin plass, og harmes kunne han når det trengtes. Men for dem som sto han nær, ble han som en mild vårwind gjennom marsskogen, som et lint drag av varme som lovet bedre tider. Han ble en slags vårviser der alle de gode minnene om han nå er blitt nye vers slik Skjæraasen skriver:

Det flyg inn vers åt visa,
som blomsterstøv med vind.
og du er i dem alle,
frå deg flyg versa inn.

Vi skal lyse fred over Ole Gabriel Limas minne og sender varme tanker til hans nærmeste familie som har mistet en snill og god ektemann, far, svigerfar og bestefar. Men vårt ønske er at freden blir av en slik karakter at vi tenker tilbake på han med Nils Ferlins ord i hans dikt "Får jag lemna några blommor". For blomster etterlot han seg til mange, blomster av den sorten vi helst vil ha og eie.

"-men den tredje vill jag helst dej förära.

Den blommor inte nu, först när givaren är död,
men då blommor den rätt länge min kära."

"De skal gjøre godt, så de kan være rike på gode gjerninger, være gavmilde og gjerne dele med andre." (1. Tim. 6, 17 - 19)

Takk for mange gode år og den rikdom du delte med oss! Måtte minnet om deg leve lenge i oss!

Roger Halvorsen,
Porsgrunn,
på vegne av mange venner i botaniske foreninger.

NYE FUNN AV VIPESTARR, *CAREX EXSTENSA* Good, I TELEMARCK.

Av Thor A. Wiersdalen.

Under inventeringsarbeid med "Flora-atlas for Telemark" i august 1992 i Kragerøskjærgården sammen med Roger Halvorsen, ble det funnet en ny lokalitet av den uvanlige vipestarr, *Carex exstensa* Good., på Rytterholmene på nordsiden av Skåtøy.

Under dette arbeidet ble et femtentalls større holmer undersøkt, og i løpet av en ukes tid ble det notert 100 nye lokaliteter for Telemark av i alt 24 flora-atlasarter. Blant disse var vipestarr.

Familietilhørighet og slektskap.

Vipestarr tilhører halvgrasfamilien, *Cyperaceae*, og slekta *Carex* teller i Norden i følge Lids flora (1974) 107 arter samt en rekke hybrider. Navnet *Carex* er opprinnelig et plantenavn hos Vergil som døde år 19 f.Kr. *Exstensa* kommer av det latinske *exstensus* som betyr utbøyd.

Det er ikke kjent mange hybrider med vipestarr, men på Gotland er det funnet en hybrid mellom vipestarr og grisenestarr, *Carex exstensa x distans*. Tidligere ble denne hybriden kalt *Carex gotlandica*.

Nær beslektet med vipestarr er den nevnte grisenestarr, prikkstarr, *C. punctata*, og engstarr, *C. hostiana*.

Vipestarr hører til *Tristigmaticae*, d.v.s. gruppe fem som har adskilte hanaks og hunaks og tre arr.

Utseende.

Vipestarr vokser i tuer og har rette strå. Bladene er smale og blankt grasgrønne. Hanakset øverst er kortskafta. Under hanakset sitter to - tre eggforma hunaks. De to øverste sitter ofte tett sammen og det tredje litt adskilt. Støttebladene er opprette og trådforma. Det nedre støttebladet er 8-10 cm langt. Dekkskjella er breie og bleikbrune med en grønn nerve som ender i en spiss. Fruktene er grønn med svake nerver og blir seinere brun.

Økologi og spredning.

Vipestarr vokser på strandenger og er ofte knyttet til saltsvbeltet, *Juncus gerardii*-beltet, eller det

en kaller geolitteralen. Saltsivbeltet finner en i den nedre delen av geolitteralen. I den midtre og øvre delen av denne vokser rødsvingel, *Festuca rubra*. Høyere oppe finnes ofte driftvoller der gåsemure, *Potentilla anserina*, dominerer.

Spredningsmåtene for vipestarr kan være med ballast, med havstrømmer eller med fugler. Det er rimelig å anta at arten har kommet til Norge med havstrømmene eller med fugler. Sannsynligvis er det lang tid siden arten kom til Norge, og det er sannsynlig at arten vil dukke opp på flere steder langs kysten av både Telemark og Agder.

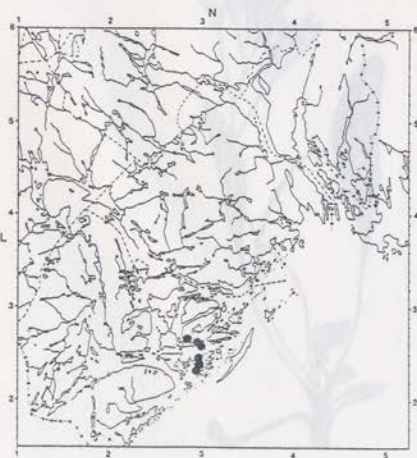
Totalutbredelsen av vipestarr.

Vipestarr har en vid utbredelse langs den europeiske atlantehavskysten og rundt Middelhavet. Den går inn i Svartehavet, og den finnes langs hele kysten av de britiske øyene. I Norden går den langt inn i Østersjøen til Åland og Baltikum. I Sverige er den kjent fra Bohuslän og fra Skåne til Uppland. Den er også kjent fra Öland og Gotland. I Danmark er utbredelsen østlig og begrenser seg stort sett til øyene.

Utbredelse i Norge.

Vipestarr er blant de mer sjeldne starrartene i Norge. Den er kjent fra et meget begrenset område fra Kragerø til Arendal. Arten ble funnet som ny for Norge av Ragna Søetorp på NBF's ekskursjon til Skåtøy i 1949 (Høeg & Lid 1949). Lokalitetene i Aust-Agder ble først funnet i 1966 av B. Rørslett (Rørslett 1966). I 1971 oppdaget H. Damsgaard enda en lokalitet ved Flosta i Aust-Agder (Damsgaard 1972), og i 1981 fant C. Bronger en ny lokalitet ved Dypvåg i Aust-Agder. I 1981 ble vipestarr funnet på sin andre lokalitet i Telemark i det H.A. Haugen fant den ved Vestre Burøy på Skåtøy (Bronger & Haugen 1983). Siden har TBF fram til i år funnet vipestarr på 3 nye lokaliteter i Telemark; to på Skåtøy og en på Gumøy.

Totalt er nå vipestarr funnet på seks lokaliteter i Telemark og fire i Aust-Agder. En regner med at to av lokalitetene i Agder er utgått, slik at det nå er kjent vipestarr på i alt åtte eksisterende lokaliteter.

Vipestarr på Rytterholmene.

På Rytterholmene vokste vipestarr i et område hvor vi fant bl.a. saltsiv, rødsvingel og gåsemure, men også strandrødtopp, *Odontites litoralis*, fjøresaulauk, *Triglochin maritimum*, strandkjempe, *Plantago maritima*, beitestarr, *Carex oederii*, og knopparve, *Sagina nodosa*, ble registrert.

Voksestedene for vipestarr ligger ofte relativt lite eksponert, slik tilfelle er på flere av de øvrige kjente lokalitetene hos oss. Det dreier seg da om temmelig av-

stengte, temmelig grunne viker. Her vokser den gjerne på sandholdig substrat. Lokaliteten på Rytterholmene ligger mer åpent til med liten konkurranse fra annen vegetasjon.

Bronger & Haugen (1983) hevder at vipestarr ofte er steril og enkeltvoksende i skygge, og at den ofte er på retur eller utdøende der takrør, *Phragmites communis*, vokser til. De skriver også at jordprøver tatt på to av lokalitetene (Hellesengtjenna og Ulevågskilen) viser en svak sur reaksjon med pH mellom 5,6 og 6,0. Den elektriske ledningsevnen indikerer en moderat saltholdighet.

På Rytterholmene ble det talt opp rundt 60 tuer. En del av disse vokste i strandeng med bl.a. saltsiv, strandkjempe og strandsaulauk, men tuer av vipestarr ble også funnet i sprekker noen meter utover svaberget helt uten konkurranse fra annen vegetasjon. En liknende lokalitet ble funnet i 1990 på Korset på Skåtøy.

Litteratur.

Bronger, C. & Haugen, H.A. 1983. Vipestarr (*Carex exstensa* Good.) i Norge.

Blyttia 41, 143 - 148.

Halvorsen, R. 1986. Vipestarr i Telemark og Norge. *Listera* h.4.

Hultén, E. 1971. Atlas över växternas utbredning i Norden.

Høeg, O.A. & Lid, J. 1949. *Carex exstensa*, ny for Norge. *Blyttia* 7, 87-91.

Lid, J. 1974. Norsk og svensk flora, Det norske samlaget.

Rørslett, B. 1966. Nye data om utbredelse og sosiologi for *Carex exstensa* Good. i Norge. *Blyttia* 24: 339 - 345.

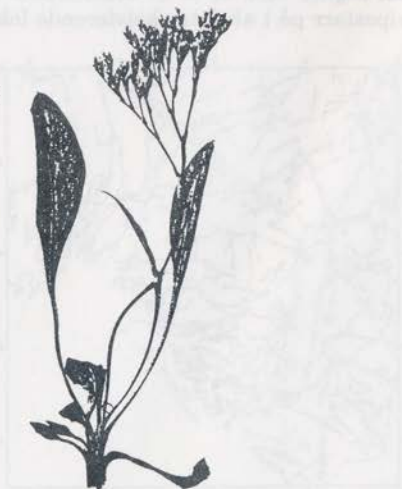
Fra godbitene i Telemarks flora:

STRANDRISP, *LIMONIUM HUMILE* Mill, I TELEMARK.

Av Roger Halvorsen.

Litt om utseende og "slekt og venner".

Slekta *Limonium* hører til fjørekollfamilien, (samme familie som strandnellik eller fjørekoll, *Armeria maritima*), *Plumbaginaceae*, har rundt 120 arter totalt og er utbredt i alle verdensdeler. De fleste artene er saltelskende, såkalt halofile. De kan enten være urter eller halvbusker og er utstyrt med en rosett av blader nede ved grunnen. Disse er avlange, oftest helrandete, slik som hos oss. De små blomstene

sitter i ensidige kvaster, siksak-kvaster, og danner en riktblomstrende topp. Begeret er rør- eller traktformet og gjerne hinneaktig. Fargen på blomstene er gjerne blåfiolette, lilla, rosa eller hvite.

Rota består av en tykk rotstokk som ofte forgrener seg og danner nye individer. Flere arter dyrkes som stauder og sommerblomster, og disse brukes i tørrbuketter.

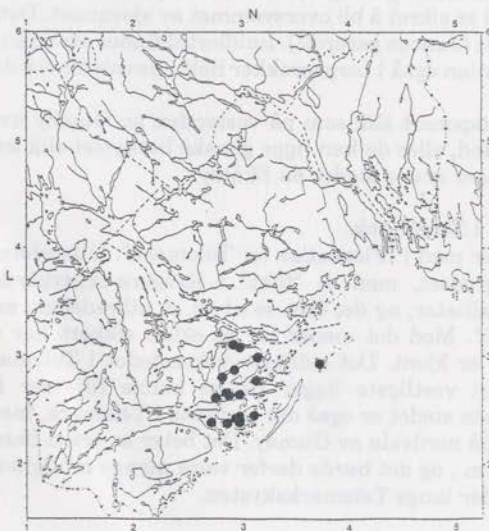
Navnesetting opp gjennom tidene.

I dag heter strandrisp *Limonium humile* på latin. Navnet *Limonium* skal visstnok komme av det greske *leimonion*. *Leimon* betyr våteng, og *ion* eller *vion* betyr urt. Dette plantenavnet skal ha vært i bruk hos Theofrast allerede 300 f.Kr., og det skal ha vært brukt om forskjellige planter. *Humile* betyr lav.

Tidligere ble arten kalt *Statice bahusiensis* Willd. Dette navnet kan vi bl.a. finne i floraen etter M.N.Blytt (1861) og Axel Blytt 1905. Også hos Dyring (Fl.grenmarenensis, 1911) brukes dette navnet.

Utbredelsen i Norge og Telemark.

Hos Blytt er strandrisp oppgitt som "sjelden paa Strandkanterne". Han angir den fra Oslofjordområdet (Christianiafjorden): "- saasom paa Hvaløerne: Guttormsvik paa Vesterøen (Schübler), ved Fredrikstad og Drøbak, Christiania (Bl.), i Asker!, paa Gaasø ved Nøtterø (Printz)! og ved Skaatøsund mellom Kragerø og Jomfruland (Bl.)."

Hultén (1971) angir i sitt floraatlas en rekke lokaliteter på østsida av Oslofjorden, fra svenskegrensa til de indre delene. Så finnes arten angitt flere steder i Vestfold, hvor den bl.a. er funnet i Tønsberg-distriktet, i Telemark og inn i Aust-Agder. På Telemarks-kysten er arten til nå bare funnet i Kragerø kommune, men her er til gjengjeld arten funnet på en rekke, tildels rike lokaliteter.

Utbredelse av strandrisp i Telemark. Stedvis er bestandene så tette at det ikke er mulig å fylle på med prikker. Som en kan se av kartet, har det etterhvert dukket opp adskillige prikker etter Blytts tid.

Hvor Blytt har funnet strandrisp ved Skåtøy, er ikke helt klart, men det er flere muligheter her. Arten er kjent mange steder rundt Skåtøy. I Skåtøy-sundet, sundet mellom Skåtøy og Gumøy, Sauøy og Berøy, er arten funnet bl.a. på Rytterholmene, på vestspissen av Gumøy og på Kjelsøya (en del av Gumøy). Dyring (1911) oppgir at arten også er funnet ved Nordre Burøy på Skåtøy (L.M.Neuman), og dette er vel i dag trolig også kjerneområdet for arten i Telemark. Dyring angir dessuten at strandrisp er funnet ved Langårdsund, sundet mellom Langøy og Gumøy, (Jørgensen), og her kjenner en i dag to - tre lokaliteter. Totalt kjenner TBF til grovt regnet 25 lokaliteter i Kragerø-skjærgården. I området rundt Burøy og Burøy-kilen er det notert nesten 30 bestander. Mange av disse ligger så tett at man vel kan regne rundt 8 - 10 vel adskilte lokaliteter i dette området. Det er også funnet en ny lokalitet på nordspissen av Sauøya og ved Eidkilkkanalen på Skåtøy. Dessuten er strandrisp funnet på Stråholmen og et par steder på noen holmer på nordsida av Gumøy.

Økologi i Telemark.

I de fleste norske floraer strandrisp oppgis å vokse på strandenger og havstrand. Nordhagen skriver at den "vokser på fuktige strandenger som ofte overskylls av sjøvann, d.v.s. i disse engers ytre deler." Nå er det rett, slik Fægri (1970) skriver, at hos oss er det ofte bratt langs kysten, slik at strandenger hvor strandrisp vokser, gjerne er små og smale, og bestandene er derfor også små.

Den vanligste vokseplassen for strandrisp er gjerne den aller ytterste delen av strandenga eller der den i alle fall er sikret å bli oversvømmet av sjøvannet. Dette er gjerne i kanten av saltsiv-beltet (*Juncus gerardii*). Imidlertid finnes strandrisp enkelte steder i Kragerø-skjærgården også i bergsprekker helt i havnivå hvor den er utsatt for bølger og sjøsprøyt.

Lokalitetene kan ligge ganske eksponert slik som på vestenden av Gumøy hvor arten vokser i en grovsteinet strand, eller de kan ligge ganske beskyttet slik som de gjør innerst i Burøykilen og flere andre steder på Skåtøy.

Strandrisp som floraatlas-art i Telemark.

Strandrisp er en av artene som er med i "Floraatlas for Telemark". Utbredelsen er som nevnt over, meget begrenset, men et "tokt" i Kragerø-skjærgården sommeren 1992 ga flere nye lokaliteter, og det kan se ut til at utbredelsen mer viser "utbredelsen av botanikere". Med det mener jeg at arten sikkert har en videre utbredelse enn den som er kjent. Det østligste voksestedet i Telemark ligger på Stråholmen, mens det vestligste ligger på en holme like sør for Eidkilkkanalens østende. Dette siste stedet er også det sørligste i Telemark, mens det nordligste ligger ved Risøya på nordsida av Gumøy. Det betyr at arten finnes innenfor en radius av rundt 10 km, og det burde derfor være mange muligheter til å finne strandrisp mange steder langs Telemarkskysten.

Er strandrisp truet hos oss?

En kan kanskje undre seg over om hvorvidt strandrisp er truet i Telemark, og om den dermed trenger vern. Klart er det i alle fall at arten er sjelden både hos oss og i de øvrige delene av sitt norske utbredelsesområde. Flere steder består lokalitetene av fra et til 10 eksemplarer, og det skal dermed ikke mye til før arten blir borte. Derfor bør en ikke plukke arten der den står. Belegg til museene bør

begrenses til det mest nødvendige. I stedet vil jeg oppfordre flere til å ha øynene med seg når turen legges til Telemarkskysten utover seinsommeren. Vi er fortsatt interessert i å få inn lokaliteter på strandrisp.

Litteratur:

- Blytt, M.N. 1874, Norges flora, 2. del ved A. Blytt, Christiania. s.531 - 532.
Dyring, J. 1911, Flora grenmarenensis, Nyt Mag. Naturv.sk., b.49, s. 233.
Fægri, K. 1970, Norges planter b.2, Cappelen's forl., Oslo. s. 138
Hultén, E. 1971, Atlas över växternas utbredning i Norden. Stockholm.
Lid, J. 1974, Norsk og svensk flora, Det norske samlaget.

NYE SOPPFUNN:

RUSTBRUNPIGG, *HYDNELLUM FERRUGINEUM* (Fr. ex Fr.) P.A.Karsten.
To nye funn i Telemark.

Rustbrunpigg ble presentert i Listera 1/89 av Even W. Hanssen. Sommeren 1991 ble arten funnet i Høydalen i Kilebygda og ved Gardvann i Skien av Anne Vinorum, Porsgrunn. Bestemmelsen er foretatt av førstekonservator Gro Gulden ved Botanisk museum i Oslo. Arten er tidligere kjent fra fem lokaliteter i Telemark.

SKJELLPIGGSOPP, *SARCODON IMBRICATUS* (L. ex Fr.) P.A.Karsten.

Skjellpiggsopp ble presentert i Listera 2/88 av Ewen W. Hanssen. I september 1990 ble denne soppen funnet i Bamble, like vest for Bamblegårdene ved stien i dalsøkket inn mot Storfiskvann. Denne soppen vokste i store grupper, og ved første øyekast kunne den likne litt på en røy (storfugl-hun) som lå på reir.

EN AV EUROPAS VAKRESTE SOPPER FUNNET I GRENLAND. GULLSKJELLSOPP, *PHAEDEPIOTA AUREA*.

Av Anne Vinorum.

Høsten er sopptid og den tiden på året da en del av den norske befolkningen går rundt med et glassaktig, nedslått blick og en lett bøyning i knærne.

Vi er lette å peke ut p.g.a. nevnte kroppstilling og ved at vi til stadighet forsvinner inn i selv den minste skogsteig. Ut kommer vi med breddfull kurv og et ekstatisk ansiktsuttrykk.

I år har det vært en spesielt god sopphest. Det har vokst sopp alle steder, også der en ikke ville trodd det var livsvilkår.

Sopp er et spennende område for den som interesserer seg for botanikk, og fra tid til annen dukker det opp nye og for vårt område ukjente arter. I høst kom jeg over en jordhaug inne i en tett blandingskog. Haugen var et vakkert syn. Den var kledd med store, flotte skivesopper med ring. Hele soppen var vakkert mursteins-

Fortsettelse s. 25.

EN PLANTESAFARI I KRAGERØSKJÆRGÅRDEN SOMMEREN 1992.

Av Roger Halvorsen.

Ei ukes tid sist sommer ble avsatt til inventeringsarbeid i Kragerøskjærgården. Planen var at vi, Thor W. og jeg, skulle besøke en hel rekke småholmer og større holmer i området og sette opp krysslister over hva som var å finne. Hovedidéen var å komplettere "Flora-atlas for Telemark" samtidig som vi ønsket å få en viss erfaring med hvordan slikt arbeid kunne gjøres.

I skjærgården er slikt inventeringsarbeid kanskje mer væravhengig enn inne på fastlandet og de større øyene. Samtidig gir enkelte av de mindre holmene dårligere muligheter til å komme i land. Derfor ble det denne uka, som bød på ganske blåsige vær, vanskelig å komme seg i land på de ytterste småholmene og skjæra. Imidlertid så en rekke av de ytterste småskjæra helt snau ut i kikkert, så vi valgte derfor å arbeide med de større holmene og dermed få dekket et noe større geografisk område. Avstander er også et problem når enkelte holmer bare kan nås etter å ha passert til dels åpne havstykker i frisk vind. Alt dette til tross, det hele var en spennende opplevelse med mange gode og overraskende funn ute i den ytre delen av skjærgården.

Utbredelsen av enkelte arter ser ut til å følge tydelige grenser. F.eks. ser det ut til at to arter som **kystbergknapp**, *Sedum anglicum*, og **sylarve**, *Sagina subulata*, følger bestemte linjer i skjærgården vår. Kystbergknapp er en klart vestlig art i Norge med vid utbredelse fra Nord-Trøndelag til Telemarkskysten. Her stopper den, men den dukker opp igjen i Onsøy. Østfoldforekomstene må sees i sammenheng med utbredelsen på den svenske vestkysten. På Kragerøkysten går arten øst til Arø. I Telemark går ikke arten særlig langt inn fra kysten. Kystbergknapp ser ut til å trives best ytterst i skjærgården hos oss. Vestpå går arten mye lenger inn på land og inn i de dype fjordene.

Sylarve synes enda mer kresen ved at den velger å holde seg ennå lenger ute på skjær og holmer. Både sylarve og kystbergknapp velger voksesteder med svært liten konkurranse, gjerne bergsprekker med lite og tørr jord hvor få andre arter finner rom for å slå seg til.

Pollsivaks, *Scirpus tabernaemontanii*, er også en av artene som ble funnet på en rekke nye forekomster i Kragerøskjærgården. Den ble funnet på en hel rekke øyer, i alt 5. Bare det var en liten vannansamling hvor sjøsprøyt og regnvann som ga rimelig bra forhold med fuktighet, dukket den opp. Pollsivaks vil jo svært ofte danne store og tette bestander i grunt brakk- eller saltvann når den har anledning. Slike muligheter er det få av i skjærgården, og bestandene var i det vesentlige ganske små.

Liguster, *Ligustrum vulgare*, dukket opp på flere mindre øyer innover mot Kragerø og synes å være mindre glad i å være eksponert for vær og vind. Denne arten er funnet før flere steder, bl.a. på Skåtøy. Den ble funnet på fire holmer i alt.

Strandvortemelk, *Euphorbia palustris*, er en flora-atlasart som nok er relativt vanlig i skjærgården vår, fra de ytterste holmene hvor den kan finne en lun skorte, til fjordområdene langt inne. Det ser imidlertid ut til at den trenger en viss

beskyttelse mot vær og vind. Strandvortemelk ble funnet på i alt 19 nye lokaliteter.

Strandrisp, *Limonium humile*, var kanskje den store overraskelsen hva mengde angår. Vår lille "odyssé" innbrakte totalt over 30 bestander med ca. tolv klart adskilte lokaliteter. Se ellers omtale av strandrisp et annet sted i dette nummeret!

Knortestarr, *Carex otrubae*, er

en storvokst starr som lett blir lagt merke til av den som har en viss interesse for strå og gras. De kraftige stråa, ofte henimot meteren høye, med konkave sider og store, tunge akksamlinger, gjør at knortestarr knapt kan forveksles med noe annet innen starrslekta. Den blir vel ikke regnet for svært sjelden, og den ble da også funnet på en rekke nye lokaliteter på flere av øyene, i alt på ni forekomster.

Overraskelsene uteble ikke.

Det er med en viss forventning en starter slikt inventeringsarbeid. En undrer seg snart på om de virkelig store godbitene dukker opp. Slik ble det vel ikke riktig denne gangen, selv om ganske gode og av og til pussige funn ble gjort. Bl.a. er det morsomt når en på ei lita myr helt ute i havgapet støter på **molte**, *Rubus chamaemorus*. Mindre sjelden på kysten er **tranebær**, *Oxycoccus quadripetalus*, men så tett med tranebærkart som på de par kvadratmetrene vi kom over på Sjursholmen, har vi vel knapt sett noe annet sted.

Av de mer virkelig uvanlige tinga vi fant på vår ferd, bør vi kanskje først og fremst nevne en ny lokalitet av **vipestarr**, *Carex exstensa*, på Søndre Rytterholmen i Skåtøysundet. Dette er den tiende lokaliteten av arten i Norge, og selv om telemakslokalitetene ligger i noenlunde samme område (Gumøy og Skåtøy), er dette funnet verd litt oppmerksomhet. (Se omtale av vipestarr et annet sted i dette heftet!)

Dronningstarr, *Carex pseudocyperus*, ble funnet på ei myr i et bjørkekjerr helt ute på den søndre storholmen av Vestre Rauane. Her sto den i lag med de største og kanskje mest utypiske eksemplarene av flaskestarr vi har sett. Arten er kjent fra Gumøy, men dronningstarr er langt fra vanlig på disse kanter av kysten vår. På vestre Nessundholmen fant vi både **bendelløk**, *Allium scorodoprasum*, askerstorkenebb, *Geranium pyrenaicum*, og apotekerkattost, *Malva sylvestris*. Alle disse tre er arter som i sterk grad kan tenkes å være knyttet til ballast, og Nessund-

holmen har da også gammel bebyggelse som gjør at en kan mistenke en del av floraen å ha kommet hit med ballastjord som er brakt i land. Apotekerhattost ble forresten også funnet ved den gamle bebyggelsen på Østre Rauane.

Den "tradisjonelle" japanske drivtanga.

Japansk drivtang, *Saragassum muticum*, ble funnet både fastvoksende og frittflytende. De frittflytende eksemplarene ble funnet ved Bråten på Stabbestadlandet, mens de fastgroende ble funnet inne i det smale sundet mellom de store holmene på Vestre Rauene. Denne har helt klart fått feste på kysten av Telemark.

NYFUNN:

NYE PLANTEFUNN I TELEMARK 1992.

KRYPBEINURT, *ONONIS REPENS* L.

En ny bestand av krypbeinurt ble sist sommer funnet på Langøya ved Langesund, et par hundre meter fra den tidligere kjente. Den nye bestanden ligger like nord for hovedhuset på gården, i skråningen langs stien, og talte rundt et 20-talls eksemplarer i fin blomstring.

Krypbeinurt er tidligere også angitt fra Blekebakken i Brevik hvor den er funnet av M.N.Blytt. Her er den imidlertid aldri gjenfunnet og bør avgjort ettersøkes.

ASKERSTORKENEBB, *GERANIUM PYRENAICUM* Burm.fil.

I Telemark er askerstorkenebb kjent fra to utbredelsesområder: Bandak-området og Kragerø. I Tokke vokser askerstorkenebb i store mengder i Lårdal, ved Eidsborg stavkirke og ved tuftene til den gamle heigården Flekstveit. Så er den kjent fra to lokaliteter i Kviteseid. I Kragerø er den funnet i Tallakshavn, trolig innført via ballast. Det var derfor litt morsomt at askerstorkenebb sommeren 1992 ble funnet på vestre Nessundholmen i Kragerøskjærgården. På holmen ligger en del gammel bebyggelse som nå er bygget om til fritidsboliger, og det er trolig at det også på denne holmen er brakt i land ballastjord tidligere. I alle fall kan arter som apotekerhattost, *Geranium sylvestris*, og ormehode, *Echium vulgare*, tyde på dette.

BLANKSTORKENEBB, *GERANIUM LUCIDUM* L.

Sist sommer ble blankstorkenebb funnet på en ny lokalitet ved Høen-gårdene i Bamble. Her vokste den i tette bestander langs veiskrenten ved gården. Blankstorkenebb er kjent på en hel rekke lokaliteter langs telemarkskysten samt noen få lenger inn i fylket. Langs kysten har arten to tyngdepunkter i utbredelsen: Langesundsfjordområdet og Kragerøskjærgården. I Bambleområdet er arten samlet bare to steder helt ute ved kysten.

APOTEKERKATTOST, *MALVA SYLVESTRIS* L.

Apotekerkattost er en art som er knyttet til kystkommunene hos oss, og det er mange tegn som tyder på at den er en art som er innkommet med ballast. Den er til nå funnet i Porsgrunn og Kragerø, men det ser ikke ut til at den ennå er blitt funnet i Bamble og Skien kommuner. Det er kjent flere lokaliteter i Porsgrunn og Kragerø, og alle steder der den er funnet, er den funnet sammen med andre ballastplanter, gjerne i tilknytning til gammel bebyggelse som f.eks. på Korset på sørpissen av Skåtøy og Østre Rauane (1992).

Under inventeringsarbeid sommeren 1992 ble arten funnet på tre nye lokaliteter i Kragerøskjærgården: Østre og vestre Nessundholmen og Østre Rauane. På den vestre av Nessundholmene og på Østre Rauane vokste den inntil gammel bebyggelse. På Rauane er bebyggelsen en tidligere losstasjon, og det er rimelig å anta at det kan være brakt inn planter via ballast, eller at disse er innført fra Kragerø by.

STORMJØLKE, *EPILOBIUM HIRSUTUM* L.

Sommeren 1992 fant Thor A. Wiersdalen og Roger Halvorsen en ny lokalitet av stormjølke på Østre Rauane ytterst i Kragerøskjærgården. Arten ble funnet i to små bestander på den mellomste holmen som har navnet Pæreholmen. En bestand vokste rett ved husa og en ble funnet litt lenger øst. Bestandene av stormjølke talte rundt 6-7 eksemplarer. Stormjølke er fra før kjent to steder i Telemark: ved Gunneklevfjorden i Porsgrunn og Skåtøy. Det ryktes imidlertid at arten også er funnet på Portørlandet, men flora-atlasen har ennå ikke fått innmeldt noen lokalitet derfra. Trolig vil arten dukke opp flere steder langs kysten av Telemark etterhvert.

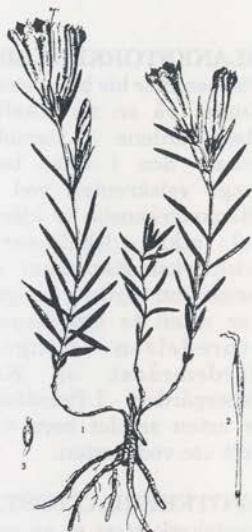
KLOKKESØTE, *GENTIANA PNEUMONANTHE* L.

Det er mange år siden klokkesøte ble funnet i Dalen i Tokke kommune, på engene ute på odden i Bandak, men det har rådet mye uvisshet om nøyaktig hvor funnet var gjort, og om arten fortsatt fantes her. Jan Inge Johnsen fra Rennesøy i Rogaland var den som sist brakte melding om at arten fortsatt fantes her. Det var

i 1982, og det var vel liten grunn til å tvile på at arten fortsatt holdt stand her inntil Tokke kommune bearbeidet området og la det ut som er "frisert" friareal på 1990-tallet. Stor var derfor gleden da klokkesøte viste seg fortsatt å vokse helt ute i grensen mot Bandak. I august 1992 fant TBF på odden rett ut for Dalen hotell, i et antall av ca. 50. Det ble ikke foretatt noen nærmere undersøkelse av lokaliteten eller nøye optelling av eksemplarer.

KYSTMAURE, *GALIAM SAXATILE* L.

På ukeshutturen til Haukeli i august ble denne vestlige arten funnet på sitt andre voksested i Telemark fylke. Det ligger på de flate områdene på sørsida av Kistenut, like sør for Haukeliseter, ca. 960 m.o.h. Kystmaure er fra før funnet inne i Bordalen, i vestenden av Bordalsvann, hvor den går opp i over 1000 m.o.h. Arten er ellers kjent fra Bykle og Røldalsområdet.

472. KLOKKESØTE, *GENTIANA PNEUMONANTHE* L.

SPRIKESØTGRAS, *GLYCERIA PLICATA* Fr.

Fra før er sprikesøtgras kjent fra flere lokaliteter i Telemark, bl.a. Porsgrunn. Den er imidlertid forgjeves ettersøkt både i Hovenga og ved Porsgrunn jernbanestasjon, og et angitt voksested fra Havsund i Bamble er heller ikke funnet. Arten er i dag kjent fra Langesund hvor den vokser i en bekk ved Krogshavn, og Gumøy hvor den frister en kummerlig tilværelse i ei grøft ved Østre Gumøy. Gledelig var det derfor at arten ble funnet på et nytt voksested på Gumøy, denne gangen ved Midtre Gumøy, i ei grøft ikke langt fra stranda. Det ble imidlertid funnet bare to eksemplarer så det er på et absolutt eksistensminimum denne arten lever her.

BUESTARR, *CAREX MARITIMA* Gunn.

Buestarr er kjent fra noen få lokaliteter i Telemark. Dyring har i sin *Flora grenmarenensis* (1911), s. 149 (*Carex incurva*) med fem lokaliteter, hvorav i alle fall to, kanskje tre, må regnes som nedbygget/ødelagt. Bare Blytts funn fra Langøya og Resvolls funn fra Brevikstrand ser ut til å kunne være uberørt av utbygginger o.l. Botanikere har lenge ettersøkt buestarr på Langøya i forbindelse med årlige studentekursjoner dit, men den ble etterhvert tatt av artslistene. Man regnet den rett og slett som utgått helt til 1991 da den ble funnet igjen av en av studentene. Dette skjedde uten av man fikk angitt det helt nøyaktige funnstedet. På studentekursjonen 1992 ble den imidlertid atter funnet igjen, og funnstedet behørig notert til flora-atlasbruk. Det ligger helt innerst i og på vestsiden av den grunne pollen som går inn mellom Lilløy og Langøy. Bestanden dekker kun en til to kvadratmeter.

VIPESTARR, *CAREX EXSTENSA* Good.

Vipestarr er blitt funnet på en ny forekomst i Telemarks skjærgård. Denne gangen ble det funnet en fin bestand på nordøstsida av søndre Rytterholmen i Kragerø. Rytterholmene ligger i Skåtøysund, på nordsida av Skåtøy, og nærmeste

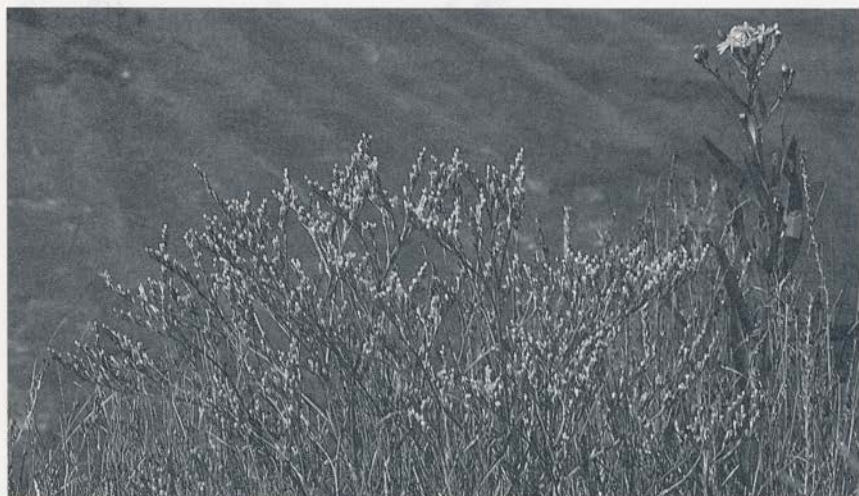
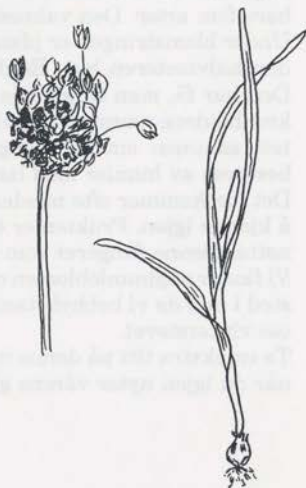
lokaliteter for vipestarr er Vestre Gumøy og Hellesengstjenna på Skåtøy. Den siste lokaliteten ligger bare ca. 400 m i luftlinje fra Rytterholmen, men sjøveien mellom lokalitetene vil være ca. 3 km. Vipestarr ble funnet i et antall av ca. 60 tuer. Les ellers om vipestarr et annet sted i dette nummeret!

DRONNINGSTARR, *CAREX PSEUDOCYPERUS* L.

Under inventeringsarbeid på Vestre Rauane ytterst i Kragerøs skjærgård, ble det funnet en fin bestand av dronningstarr i et myrområde omgitt av bjerk nær hytta på den søndre store holmen. Her sto den frodig sammen med flaskestarr, *Carex rostrata*. Dronningstarr er en av våre aller vakreste og stauteste starrarter og har få kjente lokaliteter i Telemark: to i Kragerø, to i Porsgrunn og en i Skien. Det nærmeste voksestedet er Gumøy, hvor den forøvrig er funnet på to steder. Dronningstarr er, på tross av sitt vakre utseende, nok ofte oversett, og den vil sikkert bli funnet på flere nye lokaliteter etterhvert.

BENDELLØK, *ALLIUM SCORODPRASUM* L.

Bendelløk er kjent fra fire lokaliteter i Telemark: tre i Kragerø og en i Porsgrunn. Sommeren 1992 ble den også funnet svært fåtallig på vestre Nessundholmen i Kragerø. Her vokste den like ovenfor husa på vestenden. Arten er mistenkt for å ha blitt innført i Norge hvor den er å finne spredt langs kysten.

BEKKEKANTENS BRUNKLEDD.

Av Thor A. Wiersdalen

Når jeg på mine vandringer ute i naturen kommer til en grasslette eller vandrer langs en bekk, støter jeg ofte på en koselig blomsterkar, nikkende og brunkledd. Den har fått det norske navnet enghumleblom og det latinske *Geum rivale*, - *rivale* etter bekk og *geum* etter romernes navn på kratthumleblom, "broren" til enghumleblom. *Geum*-slekten teller førti arter, men i vår nordiske flora finnes det bare fem arter. Den vakreste er, synes jeg, enghumleblomen.

Under blomstringen er planten ikke høyere enn omkring 20 cm, men seinere blir den halvmeteren høy. Enghumleblom er flerårig med en ganske tykk rotstokk. Den har få, men til gjengjeld nydelige blomster. Begerbladene er brunlige mens kronbladene nærmest er gulbrune eller rødbrune. Både beger- og kronblad slutter tett sammen om de mange støvbærerne og griflene inne i blomsten. Denne bestøves av humler med lang sugesnabel.

Det forekommer ofte misdannelser i blomsten, og den kan da være litt vanskelig å kjenne igjen. Frukten er en nøtt med en krokboyd griffel som blir hengende på nøtta. Denne fungerer som en spredningmekanisme for dyr.

Vi finner enghumleblomen over hele landet, også opp i fjellet. Blomstringen finner sted i mai da vi hobbybotanikere starter vår tidsregning og for alvor har ristet av oss vinterstøvet.

Ta en ekstra titt på denne nydelig brunkledd og robuste karen. Bruk gjerne lupa når du igjen nyter vårens glade farger og liflige dufter. Den er til å bli glad i.

BLOMKÅLSOPP, *SPARASSIS CRISPA* (Wulf ex. Fr.) Fr., I TELEMARCK?

En ny etterlysning av lokaliteter.

Blomkålsopp synes å være en sjelden art i Telemark. På henvendelse til Botanisk museum i Oslo fikk Listeras redaksjon en oversikt fra førstekonservator Gro Gulden ved Botanisk museum over hvilke funn som er gjort av arten i Telemark. Første funnet ble gjort i Lisleherad i Notodden kommune i 1942. Så ble den funnet i Stigeråsen i Skien i 1968, ved bunnen av Barlandskilen i Kragerø i 1971, i Skultrevannsåsen i Drangedal i 1977 og i Mælum i Skien kommune i 1981. Et funn av blomkålsopp ble gjort på Valberg i Kragerø av Ellen Krokå i 1984, og dette er også blitt innmeldt til museet uten at det er sendt belegg av funnet. Dessuten er blomkålsopp funnet flere ganger i Farsjøområdet i Sannidal av Anne Vinorum. Minst tre lokaliteter av hennes funn kan kartfestes. Blomkålsopp er altså minst funnet på ca. 10 lokaliteter som kan kartfestes, og av disse er bare seks innmeldt til Botanisk museum.

Utseende som en blomkål.

Blomkålsoppen har et så merkelig og spesielt utseende at den helt sikkert vil bli lagt merke til når en støter på den. Den blir ganske stor, opptil 40 cm brei og 30 cm høy. Vekta kan komme opp i flere kilogram. Den har korte og flate, ca. 1-2 cm breie greiner med kruset kant. Fargen er fra hvitgul til brungul. Hele soppen likner faktisk på en blomkål, og det er grunnen til at den har fått sitt norske navn. Det greske *sparaxis* skal bety noe henimot "sønderrevet", mens det latinske *crispus* betyr "kruset".

Slekta *Sparassis* er utbredt i store deler av verden, men ingen av artene er vanlige. De snytter hovedsakelig på bartrær, og "vår" art, blomkålsopp, vokser fortrinnsvis i kystfuruskoger. Her står den da gjerne ved foten av gamle trær og stubber. Sørover trives den godt i fuktige områder i Mellom - Europa, og den er mye vanligere der enn hos oss.

Hvor er blomkålsopp funnet i Telemark?

Det er som nevnt gjort få funn av blomkålsopp i Telemark. Men det er vel meget sannsynlig at mange flere enn de ovennevnte funna er gjort i fylket vårt. Det er mange mennesker som plukker sopp til mat også i vårt fylke, og siden blomkålsopp er en svært god matsopp med aromatisk lukt og utsøkt smak, vil de fleste soppfolk innen vår forening eller venner og familie til TBF'ere kan ha gjort flere funn som aldri blir registrert ved botaniske museer fordi soppen havner i panner og gryter. Hvor er så blomkålsopp funnet i Telemark? Vi hører gjerne fra deg dersom du kjenner til funn som er gjort av arten i vårt fylke. Du må gjerne sende med en kartkopi hvor du har merket av funnet og satt på hvilket år funnet er gjort.

Skriv til LISTERA!

FLYTEGRO, *LURONIUM NATANS* (L.) Raf., - et trivelig bekjentskap.

Av Thor A. Wiersdalen.

Etter TBF's sommerekskursjon til Sønderjylland ble jeg spesielt oppmerksom på vassgrofamilien, *Alismataceae*, disse merkvverdige plantene med tre kronblad. I Lids flora nevnes flytegro, *Luronium natans*, i denne familien. Denne arten fant vi ikke i Danmark. Likevel fikk jeg sjansen til å oppsøke denne meget sjeldne planten i Norge.

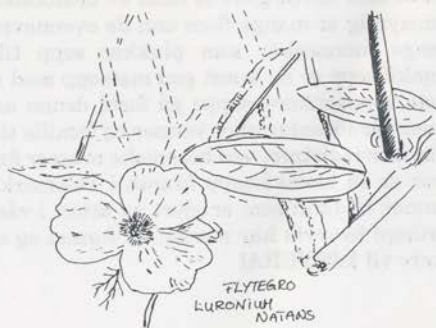
Tre glade gutter fra distriktet drog innover til hovedstaden etter først å ha kontaktet Petter Eriksen, som ble vår kjentmann. Han hadde for mange år siden stiftet bekjentskap med flytegro, *Luronium natans*, før kalt *Elisma natans*. Vi møtte Petter på Aker brygge og kjørte mot Groruddalen og gikk til Alnsjøen, vannreservoar for Oslo. Her gikk vi langs nordvestbredden og lette forgjeves. I stedet ble det gjensyn med vanlige og uvanlige starr som f.eks. klubbstarr, *Carex buxbaumii*.

Noen hundre meter lenger nord ligger Svartkulp. Her skal flytegro være innplantet, men også her lette vi med negativt resultat. Nå hadde vi bare en mulighet igjen, Breisjøen som ligger noen hundre meter nordøst for Svartkulp. Her er også flytegro plantet inn. Petter fant en passasje i en nedrevet gjerdedel, og etter noen minutter hørte vi han ropte. Han hadde funnet bladverk, og etter kort tids leting fant vi flytegro i blomst. Endelig, etter flere timers leting, hadde vi nådd dagens mål: *Luronium natans* eneste voksested i Norge. Det ble nok brukt en tre-fire filmruller tilsammen her. Våte, trette, men inderlig fornøyde tok vi fatt på veien til bilen. Her ble det en lengre matrast.

Vi er svært takknemlig overfor Petter som viste oss denne lokaliteten.

Litt om flytegro.

Systematisk hører flytegro til vassgrofamilien, *Alismataceae*, som teller flerårige vann- og sumplanter med tretallsblomster, tre beger- og kronblad. De fleste plantene i denne familien har hvite kronblad og med frøstand som er en samling av mange nøtter. Hos flytegro flyter både blomst og blad på vannoverflaten. Kronbladene er relativt store med en gul flekk ved grunnen. Planta er flerårig, og den formerer seg med frø eller lange utløpere. En anser den vegetative spredningen som viktig. Ved uttørring kan

blomstene helt utebli. Det er mulig at planta kan overleve ved at den har hvilende frø.

Voksestedene er små innsjøer, grunne vikar og bukter med næringsfattig vann. Den går ned til ca. en meters dyp.

Utbredelse.

I Norden finnes flytegro bare få steder i Danmark, Sverige og Norge. Den fantes tidligere på flere lokaliteter i vestre Danmark, men den er nå forsvunnet flere steder og betraktes her som sårbar.

I Norge finnes den som nevnt foran, kun i de tre nevnte sjøene, men vi fant den bare i en av dem, Breisjøen. I den vika som vi besøkte, fant vi flere individer, men den dominerte ikke. Den var snarere truet av uttørring idet vannet denne sommeren var en del nedtappet.

I Hulténs flora-atlas er den angitt på tre lokaliteter fra Sverige: i Skåne, Värmland og Dalsland. Skånelokaliteten ble oppdaget i 1783 og gjenoppdaget i 1959. I 1976 var det her minst 30 eksemplarer. Värmlandslokaliteten ble oppdaget i 1950, men her synes arten å være utgått fra midten av 1970-tallet. Etter forgjeves leting i 1970 åra ser også Dalslandslokaliteten ut til å være utgått. En regner nå faktisk med at flytegro bare har en lokalitet i Sverige. På de andre er den trolig utgått på grunn av forandringer i topografien. Skånelokaliteten finnes i Bjärekestens naturreservat.

Regnes som en utdøende art.

Flytegro ansees både i Norge og Sverige som en utdøende art. Kanskje kan den dukke opp i et vann som aldri har vært besøkt av botanikere tidligere. Den kan f.eks. lett spres med fugl over lange distanser.

Trivelig var det å få sett den, og spesielt morsomt var det å få mange gode bilder.

Litteratur:

Hultén, E. 1971, Atlas över växternas utbredning i Norden, Stockholm.

Lid, J. 1974, Norsk og svensk flora, Det Norske Samlaget, Oslo.

Nilsson, Örjan & Gustavsson, Lars Å., 1978. Projekt Linné rapporterar 1964 - 79, s. 6, Svensk Botanisk Tidsskrift.

Red.s kommentar:

I Dalsland ble flytegro funnet 1958 av Örjan Nilsson. Han fant den i Svartviken i sjøen Stora Le, Nössemark kommune. Per-Arne Andersson skriver i sin Flora över Dal at den er en av 105 dalslandske arter som ikke er blitt gjenfunnet på 1970-tallet.

Skånelokaliteten er å finne i Västra Karup kommune i Skåne.

Kilder: Andersson, Per-Arne, 1981, Flora över Dal.

Weimarck, Henning & Gunnar, 1985, Atlas över Skånes flora

TRE STERKE FJELLOPPLEVELSER.

Av Thor A. Wiersdalen.

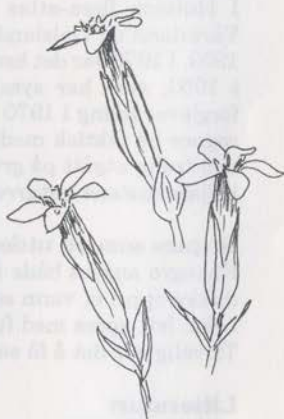
Blant de bortimot to tusen spore- og blomsterplanter som finnes i den norske floraen, er det vel de som finnes i fjellet, de mest fascinerende og fargerike. For en fjellvandrer er det litt av et eventyr som åpenbarer seg om en bøyer seg ned mot marken og studerer den floraen som fjellet har å by på, og spesielt hvis en har med seg en lupe og studerer detaljene.

Etter en fjelltur er det alltid noen planter som fester seg sterkere i minnet enn andre. For meg var det spesielt tre vidunderlige blomsterplanter som gjorde et fint inntrykk som en kan leve på gjennom en lang og mørk vinter. Det tre er så forskjellige arter som snøsøte, bergfrue og reinrose.

Snøsøte, Gentiana nivalis.

En fjellvandrer med sans også for de mindre iøynefallende opplevelser har trolig ikke oversett en liten botanisk skjønnhet med dyp himmelblå farge, snøsøta. Den er en liten ettårig plante som finnes i våre vakre fjellområder helt opp til Finnmark. Her vokser den helt ned til havets nivå. Den fantastiske fargen på de fem vridde kronbladene, som hver for seg ser ut som et knivblad, kommer ikke til syne før sola er framme og temperaturen er rundt 8-10 grader. Denne nydelige og unseelige planten vokser på eng og bakker, men den krever kalkgrunn. På fagspråket heter planten *Gentiana nivalis*. *Nivalis* betyr "som vokser ved snøfonner". I Jotunheimen vokser denne lille fjellets perle opp til 1900 m.o.h.

Snøsøta har mange slektninger, men de fleste av disse må vi til Sør- og Mellom-Europa for å se. For oss nordboere er det en opplevelse å møte, studere og ha denne lille robuste planten i vår ville og praktfulle fjellnatur. Mange kaller den for "Kristi blå øyne".

Bergfrue, Saxifraga cotyledon.

Da jeg første gang så bergfruen eller fjelldronningen som den også kalles, var førsteinntrykket at her hadde en å gjøre med en eksotisk lilje som hang oppe i en fjellhulle. Blomstene er rent skinnende snøhvite og finnes i en stor, greinete blomsterstand, og de er velluktende.

Bergfruen er først og fremst en fjellplante, men den vokser også helt ned til havnivå som f.eks. i Kragerø på Telemarkskysten. Den klorer seg fast i bergskorter og sprekker, ofte overrislet av vann idet den liker høy luftfuktighet. Bladene danner en rosett av taklagte, tykke blad som er svakt sagtannede i kantene.

Normalt finnes over hundrevis av blomster på en plante, men stundom kan en finne store, kraftige planter med opptil tusen blomster. Planten kan bli over en halv meter høy. På latin heter den *Saxifraga cotyledon*, og den hører til sildreslekten som er en tallrik slekt med mange fjellplanter. *Saxifraga* kommer

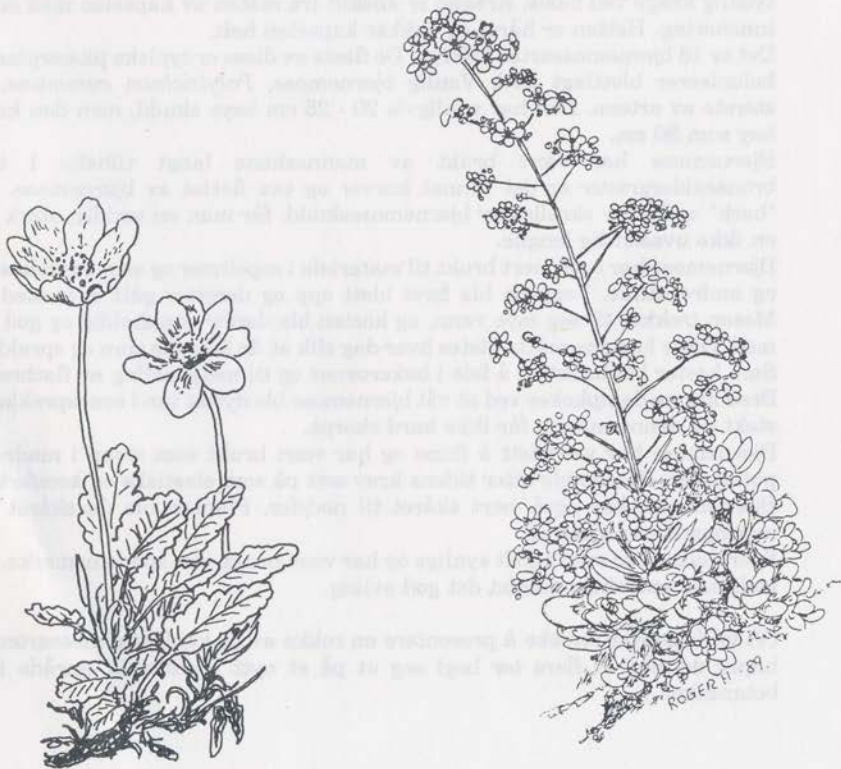

av det latinske *saxum* som betyr bergknaus og *frango* som betyr knuse. *Cotyledon* kommer av det greske ordet *kotyle* som betyr liten knopp, og henspiller på frøplanten.

Reinrose, *Dryas octopetala*.

Reinrosa er velkjent hos oss ved forekomstene i Langesund og Langøya, men den er nok vakrest i fjellet der en treffer på den i store, hvite tepper i fjellsidene der berggrunnen er kalkrik.

Jeg kalte bergfruen hvit som snø, men treffer en på reinrosa i mengder, ser det ut som om fjellsidene er dekket av nysnø. Inne iblant dette står flekker med andre fjellplanter i gult, rødt og blått. Hvem blir ikke begeistret over en slik blomsterprakt og rikdom? Blomstringen foregår tidlig og er av kort varighet. Men den er intens og praktfull den tiden det hele står på.

VANLIG BJØRNEMOSE, *POLYTRICHUM COMMUNE*

Av Anne Vinorum

Navnet bjørnemose og avledninger av dette er kjent fra gammelt av i hele landet. Historien vil ha det til at bjørnen sanket og tørket mose til hiet sitt om høsten. Dersom det var disig høstvær, var det fordi bjørnen tørket så mye mose.

Bjørnemosen krever næringsfattig sumpskog, og den finnes over hele landet. Mosen danner ofte store, løse, mørkt grønne tepper eller puter, og den vokser ofte sammen med torvmose, *Sphagnum sp.*

Bladene på bjørnemosen er lineære til smalt lansettformede. I fuktig vær står bladene rett ut og likner einernåler. Når bladene er tørre, ligger de mer trykt inn til stengelen. Bladene er sagtakkede (sees i lupe). Kapselstilk er kraftig, og den kan være opptil 10 cm lang. Fargen er rødgul. Kapselen er 4 - 6-kantet og har en tydelig krage ved basis. Kragen er adskilt fra resten av kapselen med en tydelig innsnøring. Hetten er håret og dekker kapselen helt.

Det er 18 bjørnemosearter i Norge. De fleste av disse er typiske pionerplanter som koloniserer blottlagt jord. Vanlig bjørnemose, *Polytrichum commune*, er den største av artene. Den har vanligvis 20 - 25 cm høye skudd, men den kan bli så høy som 80 cm.

Bjørnemose har vært brukt av menneskene langt tilbake i tiden. I bronsealdergraver er det funnet kurver og tau flettet av bjørnemose. Dersom "bark" og blader skrelles av bjørnemoseskudd, får man en smidig, sterk fiber av en ikke uvesentlig lengde.

Bjørnemose har også vært brukt til materiale i sopolimer og som vaskekoster i fjøs og andre uthus. Veggene ble først bløtt opp og deretter gått over med kosten. Mosen trekker til seg mye vann, og kosten ble derfor vannholdig og god å vaske med. Disse kostene måtte bløtes hver dag slik at de ikke ble sprø og sprakk i bruk. Små koster ble brukt til å feie i bakerovner og til melpensling av flatbrødleiver. Brød kunne dampkokes ved at våt bjørnemose ble dyttet inn i ovnsprekken. Brød stekt på denne måten, får ikke hard skorpe.

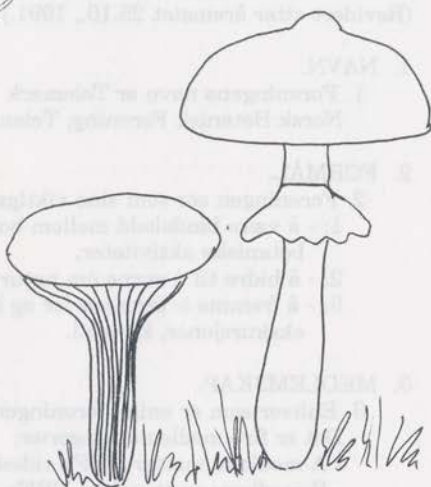
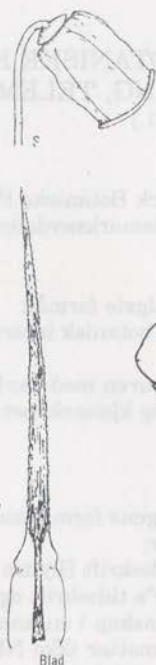
Bjørnemose har vært lett å finne og har vært brukt som stopp i madrasser og putestoler. Putene ble etter tidens krav sett på som elastiske og komfortable.

Bjørnemosen har også vært skåret til nødsfor. Planten ble da skåret med de næringsrike sporene på.

Sporehusene er svært godt synlige og har vært brukt som spådomsmerke. Var det godt med sporehus, varslet det god avling.

(Vi vil framover forsøke å presentere en rekke av de vanligere moseartene, og vi håper dermed at flere tør begi seg ut på et nytt spennende område innenfor botanikken.)

Phaeolepiota aurea NK.

Fortsatt fra s.11.

rød. Soppen var helt ukjent for meg, så også for mine velbrukte soppfloraer. I de nyeste floraene var den tatt med: *Phaeolepiota aurea* - **GULLSKJELLSOPP**. Soppen ble forevist sakkyndige og godkjent.

BESKRIVELSE.

HATT: Halvkuleformet som ung, senere er den hvelvet, flat. Den kan være rynket og har ofte en butt pukkel. Den er 10 - 25 cm bred. Hele soppen er vakkert gul eller oransjebrun.

SKIVER: Tette, noe utrandete. De er først bleke, siden rustbrune.

SPORER: Rustbrune

FOT: Kraftig, slett og hvit over ringen, grynet og samme farge som hatten under ringen.

RING: Vid, hengende eller utstående.

VOKSESTEDSTYPE: Kulturpåvirket mark.

UTBREDELSE: Østlandet. Er blitt mer vanlig de siste årene.

BRUK: Soppen er spiselig, men den kan gi lettere forgiftninger.

Gullskjellsoppen er ganske ny i Telemark, og de første funn er fra få år tilbake. Vi er derfor svært interessert i å få meldinger om funn fra medlemmene om denne soppen.

LOVER FOR TELEMARKE BOTANISKE FORENING,
NORSK BOTANISK FORENING, TELEMARSAVDELINGEN
(Revidert etter årsmøtet 25.10., 1991.)

1. NAVN.

- 1 Foreningens navn er Telemark Botaniske Forening (TBF), Norsk Botanisk Forening, Telemarksavdelingen.

2. FORMÅL.

- 2 Foreningen ser som sine viktigste formål:
  - 1: - å være bindeledd mellom botanisk interesserte og å stimulere til botaniske aktiviteter.
  - 2: - å bidra til å verne om naturen med særlig vekt på plantelivet.
  - 3: - å fremme interessen for og kjennskapet til botanikk ved foredrag, ekskursjoner, kurs o.l.

3. MEDLEMSKAP.

- 3 Enhver som er enig i foreningens formål kan bli medlem.
Det er fire medlemskategorier:
  - A-medlem: mottar NBF's tidsskrift Blyttia og har fulle rettigheter.
  - B-medlem: mottar ikke NBF's tidsskrift og har fulle rettigheter.
  - C-medlem: har hovedmedlemskap i en annen NBF-avdeling.
  - D-medlem: familiemedlem, mottar ikke NBF's tidsskrift eller Listera, men har ellers fulle rettigheter.
- 4 Medlemskapet forutsetter årlig kontingent-innbetaling. Medlemmer som trass purring ikke betaler skyldig kontingent, kan bli strøket av medlemslisten ved neste årsskifte.
- 5 Frivillig utmelding for det følgende år må skje innen årsskiftet og stiles til foreningens kasserer.

4. STYRET.

- 6 Foreningens styre består av formann, sekretær, kasserer og to styremedlemmer. Det ene styremedlemmet er formann i ekskursjonskomitéen. Kassereren har ansvar for medlemskartoteket.

5. ÅRSMØTET.

- 7 Styret innkaller til årsmøte med minst to - 2 - ukers varsel.
- 8 Årsmøte holdes i slutten av oktober. Forslag til årsmøtet må sendes styret innen 1. oktober.
- 9 De faste poster på årsmøtet er: styrets beretning, revidert regnskap for perioden mellom årsmøtene, samt valg.
Avstemning er ved simpelt flertall.

6. VALG.

- 10 Årsmøtet velger styre samt revisor for ett år om gangen.

7. LOVENDRINGER.

7. LOVENDRINGER.

11 Endring i lovene vedtas av årsmøtet med minst 2/3 flertall av de avgitte stemmene.

Forslag til lovendringer skal følge med innkallingen til årsmøtet.

8. KONTINGENT.

12 Kontingentens størrelse fastsettes av årsmøtet.

9. FORHOLDET TIL NBF.

13 Foreningen og dens medlemmer har også å forholde seg til hovedforeningens lover, som i tilfelle uoverensstemmelse, er våre lover overordnet.

"GJØGLEREN" - MIMULUS GUTTATUS.

Av Thor A. Wiersdalen.

En stille, rolig og solrik septemberformiddag ved Götaälv, nærmere bestemt ved Sutre syd for Kungälv, spaserer fem norske botaniske venner sammen med Harry Andersson, vår botaniske venn fra Kungälv, langs et av dikene ut mot nevnte elv. De har nettopp startet dagens botaniske opplevelser. Hvem som først oppdager dagens store opplevelse, er uvisst, men Harry viser oss en fantastisk fin botanisk sak som i seg selv er verdt denne turen til Sverige. Harry tar den opp, starter med å forklare: - Mimulus, sier han, betyder skodespelare. Se på kronan, guttatus, betyder flekker! - Ja, men det er jo gjøgler, hva gjøgl den her? sier undertegnede. Aldri hadde jeg drømt om å se et slik praktfullt, iøynefallende og lysende eksemplar ute i vill tilstand. Dette var en av de store opplevelsene i sommer. Selv har jeg forsøkt å så denne i hagen uten spesielt godt resultat. Den er vanskelig å få til å spire og gro. Og så store mengder med lysende solgyllent mot oss i selskap med vår kjære avholdte og alltid hyggelige og hjelpsomme venn Harry.

Vi er deg takknemlig, Harry, for at du viste oss denne fine perlen, og selvfølgelig også for alt det andre du hadde tid til å vise oss. Det er godt å vite at vi i TBF har en så stor kapasitet som venn på den andre siden av Kjølen.

Mimulus guttatus eller gjøglerblom som Lid kaller den, må undertegnede betegne som den helt store opplevelsen denne rike og hektiske botaniske sesongen med så mange gode botaniske og sosiale opplevelser. Skjønt Knut Fægri nevner i sin bok at egentlig er den ingen overveldende skjønnhet. Undertegnede er dypt uenig! Et knippe gjøglere stående ute i et stille, blankt dike synes for meg å være en hvile og skjønnhet for øyet.

Mimulus guttatus nevnes i Lids flora som ett-årig, men i Fægri's "Norske planter" og i den nye nordiske floraen til Bo Mossberg og Lennart Stenberg nevnes den som fler-årig. Jeg er tilbøyelig til å tro at Fægri, Mossberg og Stenberg har rett. Planten kan variere i høyde fra 20 til 50 cm. Stengelen er dunhåret, og bladene er motsatt stilte og snaue. Kronen er som sagt lysende gul og er 3 - 4 cm stor med knallrøde flekker inne i "masken".

Gjøglerblom hører hjemme på fuktige steder som på sjøstrender, på bekkekanter, i diker, fuktig skog og ved kilder. Den setter ikke store krav til voksestedet med unntak av at den krever en viss grad av fuktighet. Arten er trolig forvillet fra hager i Europa, og den stammer egentlig fra Nord-Amerika og Chile. Den lokaliteten som er eldst i Norge er over 100 år og er ved Tromsøysundet, - innvandret hit fra Hamburg. Første kjente voksested i Europa ble funnet i 1815. Vi finner den faktisk ikke langt fra oss heller; i Larvik, og ellers på Østlandet er den kjent fra Hedrum, Oslo, Idd og Sande. På Vestlandet er den funnet i Odda, Bergen, Fana og Kristiansund.

Gjøglerblom blomstrer fra juli til september. Den har parallelle nerver på bladene, krypende jordstamme og får en egggrund, ca. 1 cm lang kapsel.

Fægri nevner at planten er berømt bestøvningsbiologisk idet den er et av de beste eksempler på blomster med pirrelig arr. Har et insekt som besøker blomsten, blomsterstøv på ryggen, strykes dette av på arret. Arret klapper sammen i løpet av få sekunder, og når insektet trekker seg ut av blomsten med dennes blomsterstøv på ryggen, er arret lukket, og selvbestøvning vil ikke kunne skje. Om en påvirker arret med f.eks. en nål, lukker det seg, men det åpner seg igjen etter en halv times tid. Dersom det er bestøvet, forblir det lukket til det visner.

Ifølge Fægri er også støvknappene ganske underlige idet de ikke åpner seg skikkelig. En spalte løsner et lokk, men lokket må åpnes av insektene.

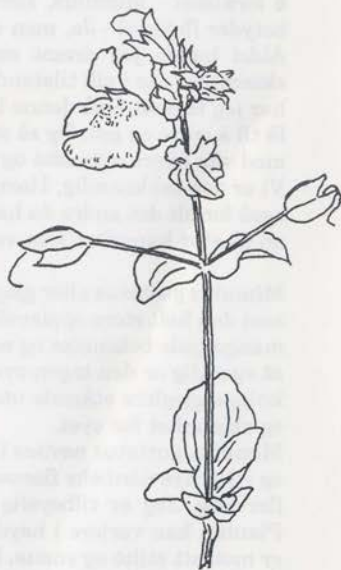
Det ville sikkert vært av interesse for flere av TBF's medlemmer å få se denne "gjøgleren". Kanskje kan vi få oppsporet voksestedene i Larvik, Hedrum eller Sande, - om lokalitetene fortsatt er intakte.

Litteratur:

Fægri, K. Norges planter.

Lid, J. Norsk og svensk flora, 1974.

Mossberg, B. og Stenberg, L. Den nordiske floraen.

KLIPP FRA ANDRE STEDER.

En liten runde i andre tidsskrifter.

BLYTTIA, NBF's tidskrift, brakte i hefte 1/92 en artikkel om rødsmelle, *Silene armeria* L., i Norge. Den skrevet av Cees Bronger som har arbeidet spesielt med denne arten og buskvikke, begge utpregede telemarksarter. Han tar for seg historikken og den systematiske plasseringen av rødsmelle. Han belyser også artens utbredelse i Norge og dens økologi. Særlig spennende er kanskje kapitlet om innvandring. Her konkluderer han med at det er "mulig å anta at rødsmelle er en tidlig innvandrer i vårt land,.. Bare på spesielle lokaliteter som ved Kragerø, har den klart å overleve. I den sammenheng er det verdt å merke seg to fjellplanter, bergfrue (*Saxifraga cotyledon*) og fjelltjæreblom (*Lychnis alpina*) som også har isolerte forekomster på de samme klippelokalitetene som rødsmelle." Bronger har også med en rekke ruteanalyser fra flere lokaliteter og betraktninger omkring både populasjonssvingninger og verneverdi. Spennende lesning for en telemarking!

Ellers meldes det om en stor forekomst av marisko, *Cypripedium calceolus*, som er oppdaget i Bodø. Finn-Egil Eckblad har en artikkel om Linné og søterot, *Gentiana purpurea*, hvor han stiller spørsmålet om "mesteren" kan ta feil. Forvillede arter av krypende mjølker i Norge blir presentert av Per Magnus Jørgensen, og Eilif Dahl har fått med fjerde del av en artikkelserie om nunatak-teorien.

I **BLYTTIA**, hefte 2/91, skriver Anders Lundberg en artikkel om havstrender og nasjonale naturvernstrategier, mens Vesla Vetlesen tar for seg jakten etter orkidéenes opprinnelse. Anders Langangen Holetjern i Vestre Toten og kransalgene som ble borte. En større artikkel om nye norske bjørnebærarter er levert av Anfred Pedersen, Kåre A. Lye og Tore Berg. Den samme Lye har sammen med Nils Skaarer omtalt kvitsmyle, *Aira caryophyllea*, som er en ny art for norsk flora. Referatene fra Norsk Botanisk Forening er også med her.

RINDI er tidsskriftet til Gotlands Botaniske Forening. I hefte 1/92 opplyser Bo Göran Johansson at alle Gotlands orkideer nå er fredlyste. Jørgen Petersson tar for seg "Årets fynd 1991". Her kan vel særlig nevnes arter som hodesiv, *Juncus capitatus*, nevnes sammen med ölandsstarr, *Carex ligerica*, snauflangre, *Epipactis phyllantes*, dvermarikåpe, *Aphanes inexpectata*, *Anagallis minima*, og ungarsk vikke, *Vicia pannonica*. En morsom artikkel om "Huskurer i Linnés gotländska resa" er ført i penne av Stig Ekström. Ellers er det mosestoff med "Mossor i goländska våtmarker" og en vanskelig slekt, *Salix*, behandlet i "Salix-studier på Fårö". Rindi er i det hele et meget trivelig bekjentskap som tar opp lokal botanikk på Gotland. Det er dessuten trykket med farger på for- og baksiden, og det ser også ut til at bladet nå er lagt om til data-basert. Tidsskriftet anbefales til lesning på det varmeste.

Roger H.

Kungälv i slutten av september.

Av Bjørn Erik Halvorsen.

1992 ble et år av stor betydning for alle blomsterinteresserte i Norden. Utgivelsen av "Den Nordiske Floraen" av Bo Mossberg og Lennart Stenberg har virkelig varmet alle botanikeres hjerter. Fargeillustrasjonene er intet mindre enn fantastiske.

Hva brakte oss så til Kungälv? Jo, Harry Andersson, som har blitt en betydelig ressurs for foreningen, kunne skaffe oss et parti av denne floraen til redusert pris. Dette partiet skulle hentes.

Vi la turen til helgen 18. - 20. september. Med ferje i strålende vær over ytre Oslofjord og besøk på det omfattende hellerissningsfeltet i Tanumshede, blir reisen rimelig behagelig. Vi som dro avgårde var Thor, Torild, Priscilla, Esther og undertegnede. Også denne gang sto Harry og ventet på Motorvei-brua og guidet oss fram til vandrerhjemmet.

Lørdag var frokosten unnagjort allerede kl. 0900 og Harry kom som avtalt og hentet oss. Først dro vi til Harrys hjem i Ekvegen i Ytterby. Harry har mange hobbyer utenom botanikken. En av dem er kniplingsbroderi. Han viste oss noen fantastiske arbeider, hovedsaklig egenkomponerte mønstre.

Harrys hage inneholder mye spennende. Det første vi fikk se var den meget giftige **blåpiggeple** (*Datura stramonium* v. *tatula*) med både blomst og frukter. Vi fikk se den tett filthårede **kapkirsebær** (*Physalis peruviana*) med sin gule og fiolette blomst. **Småløvemunn** (*Misopates orontium*) blomstret med sine lysegule maskeblomster. Borte bak campingvogna grodde **ramkarse** (*Coronopus didymus*) med bittesmå hvite blomster. På utsiden av gjerdet blomstret **stripetorskemunn** (*Linaria repens*) ved siden av **nattsmelle** (*Silene noctiflora*) og inne i blomsterbedet sto **mongolspringfrø** (*Impatiens parviflora*).

Etter et kort besøk på posthuset gikk turen videre til ruinen av middelalderkirken i Ytterby. Harry mente at dette måtte være Norges eldste kirke, i og med at området tilhørte Norge den gang den ble oppført. En annen artig detalj er dobbeltansiktet i kirkemuren med sin egen legende, som det fører for langt å komme inn på i dette referatet. På kirkemuren så vi for øvrig også den vakre gule **messinglaven** (*Xanthoria parietina*).

Vi fortsatt videre i vestlig retning til et skogsområde ved Vestra Röed. Etter en tur på omtrent én km, tildels i sølete lende, kom vi fram til et område med skjellsand. Her fikk vi se **bittersøte** (*Gentianella amarella*), fremdelse i blomst. Litt bortenfor vokste **kyståkermåne** (*Agrimonia procera*), med fyldige frøstander. Ellers fikk jeg fotografert **sandsilkemose** (*Homalothecium lutescens*), den grønnstammede **narrefurumosen** (*Scleropodium purum*) og **bristolav** (*Parmelia sulcata*).

Ennå et høydepunkt skulle vi få oppleve denne formiddagen. På et jorde ved Lycke (Brämnes) finnes den meget sjeldne **tappgåseblomen** (*Anthemis cotula*). Vi fikk se den i fin blomst. Den har sitt navn fra en tapp som kommer ut fra midtkronene inne i blomsten.

Etter lunchpause i Kungälv dro vi langs E6 nordover og fortsatte over brua til Tjörn. Første stopp ble Linneviken ved Kyrkesund, hvor vi fikk se både han- og hun-planter av **rødgallbær** (*Bryonia dioica*). Vi fikk også både se og smake

blåbringebær (*Rubus caesius*). Jeg fikk også fotografert levermosen **mattemose** (*Marsipella emarginata*).

Vi fortsatte videre helt ut til de ytterste **skjæra ved Björholmen**. Her ble vi møtt av et landskap som minnet oss mye om vår egen kyst. Blomstringen pågikk fremdeles for fullt for en rekke arter. **Apotekerkattost** (*Malva sylvestris*) blomstret vakkert ved siden av **vivendel** (*Lonicera periclymenum*) og **jordrøyk** (*Fumaria officinalis*). **Bergflette** (*Hedera helix*) dekket bergknausene og **strandstjerne** (*Aster tripolium*) blomstret i fjellsprekkenene. Litt bortenfor blomstret **nonsblom** (*Anagallis arvensis*) og **kystgriseøre** (*Hypochoeris radicata*). Ute på en strandeng fant vi **jordbærkløver** (*Trifolium fragiferum*) og **tusengyllen** (*Centaurium littorale*). På kulesteinene helt ytterst ved havkanten sto **østersurt** (*Mertensia maritima*) og **strandflatbelg** (*Lathyrus japonicus*) med sine rød fiolette blomster. Vi fikk også se **sigdknausmose** (*Grimmia hartmanii*). På veien tilbake stoppet vi ved en skrent med edelløvsskog ved **Kållekjärr**. Her fikk vi se avblomstrede **agderstarr** (*Carex divulsa*) ved siden av ei stor maurtue.

Lørdag kveld skulle det feires bryllup på vandrerhjemmet. Derfor hentet Harry med seg campingvogna, og parkerte den nede ved elven. Her serverte han oss smörgås-kake og øl. Det ble en svært hyggelig aften.

Søndag opprandt med det samme fine været. Denne dagen dro vi sydover og stoppet ved **Götaälv vis á vis Surte**. Vi besøkte flere lokaliteter i dette området. Høydepunktet fikk vi ved første stopp. **Gjøglerblomst** (*Mimulus guttatus*) hadde ingen av oss vært i kontakt med før i vill tilstand. Dette er en pussig gul blomst i maskeblomstfamilien. Andre arter som vi fikk se, var **vasshøymole** (*Rumex aquaticus*), **åkerstorkenebb** (*Geranium dissectum*) og **kjempehøymole** (*Rumex hydrolapathum*).

Det ble hovedsaklig vannplanter vi studerte på dette stedet. Vi fikk se flere **Potamogeton**-arter, deriblant krysninger: **småtjønnaks** (*P. pusillus*), som Harry hadde eksempel på i en krukke, **butttjønnaks** (*P. obtusifolius*), **hertetjønnaks** (*P. perfoliatus*) og **grastjønnaks** (*P. gramineus*), og dessuten **smal vassepest** (*Eloдея nuttallii*), som er en nyoppdagelse i Sverige, og **trefelt evjebloom** (*Elatine triandra*). Av *Callitriche*-arter fikk vi se **småvasshår** (*C. palustris*), **dikevasshår** (*C. stagnalis*) og **klovasshår** (*C. hamulata*), og ellers **flytegro** (*Luronium natans*), **mykt brasmegras** (*Isoetes echinospora*) og **kranstusenblad** (*Myriophyllum verticillatum*).

Etter en velfortjent rast dro vi tilbake til "Norske-siden" og ut til **strandenga ved Ytterby**. Her fikk vi med oss **dikesvineblom** (*Senecio aquaticus*), **strandsvingel** (*Festuca arundinacea*), **småslirekne** (*Persicaria minor*) og **engrødtopp** (*Odontites vulgaris*).

Så var Kungälv-besøket slutt for denne gang. Vi tok avskjed med Harry og kjørte nordover i retning Strömstad igjen.

LISTERA, nr. 1, 1992, 7. årgang.
Tidsskrift for Telemark Botaniske Forening,
NBF, Telemarksavdelingen.

INNHold

Adresser og telefoner	s. 2
Redaksjonelt	s. 3
Ole Gabriel Lima til minne, av Roger Halvorsen	s. 4
Nye funn av vipestarr, <i>Carex exstensa</i> , i Telemark. Av Thor A. Wiersdalen	s. 6
Strandrisp, <i>Limonium humile</i> , i Telemark. Av Roger Halvorsen	s. 10
Soppfunn	s. 11
Gullskjellsopp, <i>Phaedepiota aurea</i> . Av Anne Vinorum	s. 11
En plantesafari i Kragerøskjærgården sommeren 1992. Av Roger Halvorsen	s. 12
Nye plantefunn i Telemark 1992	s. 14
Bekkekantens brunkledde, - om humleblomst. Av Thor A Wiersdalen	s. 18
Blomkålsopp i Telemark, en etterlysning	s. 19
Flytegro,- et trivelig bekjentskap. Av Thor A. Wiersdalen	s. 20
Tre sterke fjellopplevelser. Av Thor A. Wiersdalen	s. 22
Vanlig Bjørnemose, <i>Polytrichum commune</i> . Av Anne Vinorum	s. 24
Lover for Telemark Botaniske Forening	s. 26
Kryssordløsning	s. 27
"Gjøglere" - <i>Mimulus guttatus</i> . Av Thor A. Wiersdalen	s. 27
Klipp fra andre steder	s. 28
Kungälv i slutten av september. Av Bjørn E. Halvorsen	s. 30